

Partnership for Good Governance

Գործընկերություն հանուն լավ կառավարման

Եվրոպայի խորհրդի/Եվրոպական միության «Գործընկերություն հանուն լավ կառավարման» ծրագրի շրջանակում իրականացվող տարածաշրջանային ծրագրերի արդյունքները¹

Ի՞նչ է «Գործընկերություն հանուն լավ կառավարման» ծրագիրը

2014 թվականի ապրիլին Եվրոպական միությունը եւ Եվրոպայի խորհուրդը համաձայնել են ԵՄ Արեւելյան գործընկերության երկրների (Հայաստան, Ադրբեջան, Վրաստան, Մոլդովայի Հանրապետություն, Ուկրաինա եւ Բելառուս) հետ իրականացնել թիրախային համագործակցության միջոցառումներ՝ այդ երկրները մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության եւ օրենքի գերակայության ոլորտներում գործող եվրոպական չափանիշներին մոտեցնելու համար: «Գործընկերություն՝ հանուն արդյունավետ կառավարման» ծրագրի շրջանակում իրականացվող ծրագրերը հիմնականում ֆինանսավորվում են ԵՄ-ի կողմից եւ համաֆինանսավորվում ու իրականացվում են Եվրոպայի խորհրդի կողմից:

«Գործընկերություն հանուն լավ կառավարման» ծրագրի շրջանակում իրականացվող տարածաշրջանային ծրագրերում ներգրավված են համահավասար մասնակիցներ վեց երկրներից, եւ դրանք ֆինանսավորվում են ԵՄ-ի կողմից եւ ֆինանսավորվում ու իրականացվում են Եվրոպայի խորհրդի կողմից:

Արեւելյան գործընկերության բոլոր երկրները, բացի Բելառուսից, Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններ են:

Արեւելյան գործընկերության երկրներում դատական բարեփոխումների վերաբերյալ տարածաշրջանային երկխոսություն

Այս տարածաշրջանային ծրագիրը դրական դինամիկա է ստեղծել Արեւելյան գործընկերության երկրների արդարադատության ոլորտի հետագա բարեփոխումների համար՝ միաժամանակ ընդլայնելով նրանց ներկայացուցիչների գիտելիքները եվրոպական չափանիշների վերաբերյալ: Համահավասար մասնակիցների միջեւ երկխոսությամբ ամրապնդվել է դատավորների, դատախազների, արդարադատության նախարարությունների եւ

¹ Նակինում հայտնի էր որպես «Եվրոպայի խորհրդի/ Եվրոպական միության Ծրագրային համագործակցության կառուցակարգ՝ Հայաստանի, Ադրբեջանի, Վրաստանի, Մոլդովայի Հանրապետության, Ուկրաինայի և Բելառուսի համար»

փաստաբանական ասոցիացիաների ներկայացուցիչների միջև համագործակցությունը եւ համատեղ աշխատանքը:

Սահմանվել են մարտահրավերները եւ լավագույն գործելակերպերը, ինչպես նաեւ առաջարկություններ են ներկայացվել արդարադատության ոլորտում ազգային բարեփոխումների վերաբերյալ՝ կոնկրետ բնագավառների առնչությամբ, ինչպես օրինակ՝ անկախություն, էթիկա, կարգապահական պատասխանատվություն, դատավորների ընտրություն, գնահատում եւ անձեռնմխելիություն, իրավաբանական օգնություն, գործերի արդյունավետ բաշխում, ՏՏ գործիքների կիրառում արդարադատության համակարգերում եւ վեճերի կարգավորման այլընտրանքային մեխանիզմներ: Փորձի փոխանակման արդյունքներից ելնելով՝ երկրների փորձն արտացոլվել է աշխատանքային խմբի գեկույցներում:

► Հղում սույն ծրագրի տեղեկատվական թերթիկին

Սահմանադրական արդարադատության ամրապնդումը

Իրականացվելով Վենետիկի հանձնաժողովի կողմից՝ սույն ծրագրով աջակցություն է տրամադրվում Արեւելյան գործընկերության երկրների սահմանադրական գործընթացին՝ սահմանադրական դատարանների միջև գործընկերային ցանցերի ամրապնդման եւ օրենսդրական վերանայման միջոցով՝ այդպիսով ապահովելով ներպետական օրենսդրության եւ գործելակերպերի՝ սահմանադրական արդարադատության վերաբերյալ եվրոպական չափանիշներին համապատասխանության ավելի բարձր մակարդակ: Օրենսդրական վերանայումներ իրականացվել են հինգ երկրներում՝ սահմանադրական օրենսդրության մեջ հաշվի առնելով Եվրոպայի խորհրդի կողմից ներկայացված մի շարք առաջարկություններ:

► Սահմանադրական դատարանի եւ սահմանադրական վարույթի մասին Վրաստանի փոփոխված օրենքներն ուժի մեջ են մտել 2016 թվականին՝ ներառելով Վենետիկի հանձնաժողովի կողմից ներկայացված առաջարկությունները:

► Մոլդովայի սահմանադրական դատարանը վճիռ է կայացրել «Պետական գործակալի մասին» օրենքի 27-րդ հոդվածի սահմանադրականության վերաբերյալ՝ հաշվի առնելով Դատարանի բարեկամի կողմից տրամադրված ամփոփագրի մեջ ներառված գրեթե բոլոր առաջարկությունները:

► Ուկրաինան իր սահմանադրական օրենքներում ներառել է Եվրոպայի խորհրդի կողմից ներկայացված շատ առաջարկություններ:

Սահմանադրական դատարանների միջև համահավասար գործընկերային ցանցերն ամրապնդելու նախաձեռնության շրջանակում սահմանադրական դատարանի դատավորները հանդիպել են բազմակողմ հարթակներում՝ սահմանադրական արդարադատության վերջին զարգացումները քննարկելու, սահմանադրական դատարանի կողմից հանդիպող խնդիրներին լուծումներ

գտնելու մասին տեսակետներ փոխանակելու համար: CODICES տվյալների բազան առանցքային է սահմանադրական դատարանների անկախությունը խթանելու հարցում՝ սահմանադրական դատարանների վճիռներում այլ երկրների եւ միջազգային իրավունքին կատարված հղումների պահպանման մեխանիզմներ տրամադրելով: 2016 թվականին CODICES տվյալների բազան կատարելագործվել է՝ հնարավորություն տալով Արեւելյան գործընկերության երկրների սահմանադրական դատարաններին օգտվել այլ ընդդատությունների վճիռներից:

► Հղում սույն ծրագրի տեղեկատվական թերթիկին

Բռնության զոհ դարձած կանանց համար արդարադատության մատչելիության ամրապնդումը

2018 թվականի ծրագրով շարունակվում են մշակվել ռեսուրսներ՝ Արեւելյան գործընկերության երկրների իրավական ոլորտի մասնագետների համար, եւ աջակցություն տրամադրվել Եվրոպայի խորհրդի՝ կանանց համար արդարադատության մատչելիության վերաբերյալ չափանիշների եւ լավագույն գործելակերպի իրականացման հարցում՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով բռնության զոհ դարձած կանանց: Այդ ռեսուրսներից մեկը «Կանանց համար արդարադատության մատչելիության վերաբերյալ» էլեկտրոնային ուսուցման առցանց դասընթացն է՝ Եվրոպայի խորհրդի՝ իրավական ոլորտի մասնագետների համար մարդու իրավունքների վերաբերյալ կրթության ծրագրի հետ, որտեղ որպես հիմք օգտագործվել է Կանանց համար արդարադատության մատչելիության ապահովման վերաբերյալ դատավորների եւ դատախազների վերապատրաստման ձեռնարկը: Այն ուղղված կլինի դատավորներին, դատախազներին եւ իրավաբաններին, ինչպես նաեւ անդրադարձ կկատարվի դատական համակարգում գենդերային խնդիրներին արձագանքելու, այդ թվում՝ գենդերային կարծրատիպավորման եւ կանանց նկատմամբ բռնության հետ կապված հարցերին:

Կնպաստի, որ իրավական վերապատրաստման ազգային հաստատություններում լինեն գենդերային զգայունության վերաբերյալ ավելի շատ նյութեր, ազգային լեզուներով թարգմանված ծրագրում ընդգրկված լինեն Եվրոպայի խորհրդի չափանիշները, կանանց համար արդարադատության մատչելիությանը եւ կանանց նկատմամբ բռնությանն առնչվող զեկույցները կամ փաստաթղթերը: Թարգմանություններում կլրացվեն դատավորների եւ դատախազների վերապատրաստման ուսումնական ծրագրերը եւ լայնորեն կշրջանառվեն իրավական ոլորտի մասնագետների շրջանում՝ կանանց համար արդարադատության մատչելիությանն առնչվող համապատասխան չափանիշների եւ լավագույն գործելակերպի, ինչպես նաեւ Ստամբուլի կոնվենցիայի վերաբերյալ իրազեկության մակարդակը բարձրացնելու նպատակով: Տեղեկատվական թերթիկը, որի մեջ ամփոփված են Ստամբուլի կոնվենցիայի՝ արդարադատության մատչելիության վերաբերյալ չափանիշները, մշակվել եւ բաշխվել է իրավական ոլորտի մասնագետների լայն շրջանակներում՝ արդարադատության

մատչելիության եւ «կանանց նկատմամբ բռնություն» լայն տարածում ունեցող երեւոյթի միջեւ կապի վերաբերյալ իրազեկության մակարդակը բարձրացնելու նպատակով: Բռնության գոհ դարձած կանանց համար արդարադատության մատչելիությանն առնչվող տարածաշրջանային համաժողովի ընթացքում կգնահատվի արձանագրված առաջընթացը, այդ թվում՝ Ստամբուլի կոնվենցիայի վավերացման եւ իրականացման հարցում, ինչպես նաեւ առկա մարտահրավերների վերաբերյալ տեղեկությունների փոխանակումը, եւ կսահմանվեն հետագա միջոցառումներն Արևելյան գործընկերության երկրների համար:

► Հղում սույն ծրագրի տեղեկատվական թերթիկին

Քաղաքացիների մասնակցությունը որոշումների կայացման գործընթացում

Ծրագրով բոլոր վեց երկրներում ամրապնդվել է տարածաշրջանային համագործակցությունը քաղաքացիական հասարակության եւ իշխանությունների միջեւ, որի նպատակն է բարելավել հասարակական կազմակերպությունների գործունեության միջավայրը, ստեղծել որոշումների կայացման ժողովրդավարական գործընթացում ակտիվ մասնակցության մեխանիզմներ եւ խթանել քաղաքացիական մասնակցության մշակույթը: Իրականացվել են գործող օրենքների եւ քաղաքականությունների լայնածավալ հետազոտություն եւ վերլուծություններ², որոնց արդյունքում ձեռք են բերվել կարևոր գործնական գիտելիքներ՝ ընդգծելով իշխանությունների եւ քաղաքացիական հասարակության միջեւ փոխհարաբերության եւ խորհրդատվության առավել արդյունավետ մեխանիզմները: Տարածաշրջանային մակարդակում ստեղծվել է բազմակողմ ոչ ֆորմալ ցանց, որի նպատակն է ընդհանուր կամ համանման խնդիրների վերաբերյալ լուծումներ գտնելը թե՛ պետական մարմինների եւ թե՛ հասարակական կազմակերպությունների կողմից ցուցաբերվող ներդրման եւ համատեղ ջանքերի շնորհիվ:

► Հղում սույն ծրագրի տեղեկատվական թերթիկին

Մարդու իրավունքների վերաբերյալ կրթության եւ ժողովրդավարական քաղաքացիության խթանումը

Այս ծրագրով աջակցություն է ցուցաբերվել Արևելյան գործընկերության երկրներին՝ ժողովրդավարական քաղաքացիության եւ մարդու իրավունքների

² Արևելյան գործընկերության երկրներում քաղաքացիական հասարակության մասնակցությունը որոշումների կայացման գործընթացում: Առաջին մաս. Օրենքներ և քաղաքականություններ Արևելյան գործընկերության երկրներում քաղաքացիական հասարակության մասնակցությունը որոշումների կայացման գործընթացում: Երկրորդ մաս. Պրակտիկա և իրականացում Արևելյան գործընկերության երկրներում քաղաքացիական մասնակցության ռազմավարական զարգացման միջոցները

վերաբերյալ կրթությունը (ԺՔԿ/ՄԻԿ) իրենց ազգային կրթական համակարգերում ներառելու եւ հետագայում բարելավելու համար: Այն քաղաքականության մշակման մակարդակում բարձրացրել է ԺՔԿ/ՄԻԿ հիմնական սկզբունքների վերաբերյալ իրազեկության մակարդակը եւ նպաստել է Եվրոպայի խորհրդի՝ Ժողովրդավարական քաղաքացիության եւ մարդու իրավունքների կրթության վերաբերյալ կանոնադրությունը գործնականում իրականացնելուն: Ծրագիրը սահմանել է հիմնական ուղղությունները եւ որպես խթան հանդիսացել հետագա գործողությունների համար յուրաքանչյուր պետությունում՝ տարածելով լավագույն գործելակերպը եւ տարածաշրջանային մակարդակում բարձրացնելով եվրոպական չափանիշները:

Ազգային մակարդակում արդյունքները ներառում են դրական մի շարք առաջընթացներ, ինչպես օրինակ՝ ԺՔԿ/ՄԻԿ-ի առնչությամբ կրթության ոլորտի մասնագետների կարողությունների զարգացման ծրագրերի մշակումը, ազգային վերապատրաստողների այնպիսի խմբերի ստեղծումը, որոնք իրենց գիտելիքները կկարողանան տարածել գործընկերների շրջանում, ԺՔԿ/ՄԻԿ սկզբունքների ներառումը դպրոցական ուսումնական ծրագրերում եւ դասավանդման պրակտիկայում, ԺՔԿ/ՄԻԿ վերաբերյալ հրատարակությունների թարգմանությունը եւ ԺՔԿ/ՄԻԿ սկզբունքների վերաբերյալ իրազեկության մակարդակի բարձրացումը, ԺՔԿ/ՄԻԿ բառարանի կազմումը, որը ներառում է այդ երկրների պետական լեզուներով թարգմանված 230 հիմնական եզրույթներ:

Բոլոր երկրներում դրանք էական ազդեցություն են ունեցել քաղաքականության մշակման մակարդակում, մասնավորապես՝ ուսումնական ծրագրի վերանայման հարցում: Բոլոր երկրներում դրանք էական ազդեցություն են ունեցել կրթական քաղաքականության մշակման մակարդակում: Հայաստանում ուսուցիչների համար մշակվել են ուղեցույցներ՝ ԺՔԿ/ՄԻԿ սկզբունքներն ուսումնական ծրագրում լիարժեք ներառելու համար: Ադրբեջանում դպրոցի տնօրենների համար մշակվել է նոր վերապատրաստման ծրագիր՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով ԵՆ Ժողովրդավարական մշակույթի իրավասությունների շրջանակին (ԺՄԻ շրջանակ): Բելառուսում հատուկ ուշադրություն է դարձվել կրթության ոլորտում [մասնագիտական] բանիմացության վրա հիմնված մոտեցմանը, եւ ԵՆ ԺՄԻ շրջանակի տարբերը ներկայացվել են դպրոցական վերանայված ուսումնական ծրագրում: Վրաստանի համալսարաններում մշակվել կամ վերանայվել են 15 նոր դասընթացներ՝ ԺՔԿ/ՄԻԿ դրույթները ներառելու համար: Մոլդովայի Հանրապետությունում Կրթության նախարարությունը փորձագիտական խորհրդատվություն է ստացել նոր մշակված դպրոցական ուսումնական ծրագրում մարդու իրավունքների վերաբերյալ կրթությունը ներառելու մասին: Ստեղծվել է վերապատրաստողների՝ վերապատրաստման մոդուլների 30 ուսումնական պլան պարունակող փաթեթ: Ուկրաինայի կրթության եւ գիտության նախարարության պահանջով Ուկրաինայում մշակվել են «Առարկայական ուսումնական ծրագրում ԺՔԿ/ՄԻԿ-ը ներառելու վերաբերյալ ռազմավարություն եւ նոր ուկրաինական դպրոցի չափանիշներ», ինչպես նաեւ խթանվել է նոր միջնակարգ դպրոցի չափանիշների մշակումը:

Ծրագրի հիմնական ներգործությունն ապահովվել է ոլորտի մասնագետների կարողությունների զարգացման միջոցով: ԵՄ փորձագետները մշակել են կասկադային վերապատրաստումների վեց մոդել, որոնք ուղղված են եղել ազգային առաջնահերթությունների համակարգված իրականացմանն աջակցելուն: Ծրագրի իրականացման ընթացքում վեց երկրում անցկացվել են վերապատրաստումներ՝ կրթական ոլորտի 260 մասնագետների համար (անմիջական մասնակիցներ): Վերապատրաստումների բոլոր մասնակիցները եղել են կրթական ոլորտի մասնակիցներ, որոնք անմիջական շփում ունեն ուսուցիչների հետ՝ թե՛ մինչև աշխատանքի անցնելը, թե՛ աշխատելու ընթացքում ուսուցիչների վերապատրաստման համակարգերի միջոցով: Դրանով ապահովվել է նորարարությունների լայն տարածումը, ծրագրի արդյունքների կայունությունը եւ կրթական համակարգերում ԺԲԿ/ՄԻԿ մոտեցման բնականոն ներառումը: Հաշվարկվել է, որ նվազագույնը 8500 անձ մասնակցել է կասկադային վերապատրաստումների, պիլոտային նիստերի եւ իրազեկության մակարդակի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումներին:

Սույն ծրագրի ավարտից հետո ազգային մակարդակում աշխատանքները շարունակում են իրականացվել իշխանությունների կողմից: Կողմնակի արդյունքներից մեկը Մոլդովայի կրթության եւ գիտության նախարարի կողմից ԺԲԿ/ՄԻԿ ոլորտում ուսումնական ծրագրի բարեփոխումների վերաբերյալ ԵՄ փորձագիտական աջակցություն ստանալու եւ հետագա ծրագրերի վերաբերյալ բանակցություններ անցկացնելու խնդրանքն է:

► [Հղում սույն ծրագրի տեղեկատվական թերթիկին](#)

Քրեակատարողական բարեփոխումների խթանումը. պատժիչ մոտեցումից մինչև վերականգնողական մոտեցում

Սույն տարածաշրջանային ծրագրի շրջանակում Հայաստանը, Վրաստանը, Մոլդովայի Հանրապետությունը եւ Ուկրաինան ռազմավարական ուղղորդում են ստացել քրեակատարողական հիմնարկների գերծանրաբեռնվածության նվազեցմանն ուղղված քաղաքականություն ներդնելու հարցում: Այն միջոցները, որոնք ապացուցել են իրենց արդյունավետությունը մի երկրում, կարող են ոգեշնչման աղբյուր դառնալ մյուս երկրների համար: Ծրագրի միջոցով ամրապնդվել է տարածաշրջանային համագործակցությունը՝ ստեղծելով Արեւելյան գործընկերության չորս մասնակից պետությունների բարձրաստիճան պաշտոնյաների եւ աշխատակիցների միջեւ փորձի փոխանակման հարթակ այն մասին, թե ինչպես լավագույնս կարելի է պայքարել քրեակատարողական հիմնարկների գերծանրաբեռնվածության դեմ: Այն փաստը, որ որոշ երկրներ արդեն գիտակցել են գերծանրաբեռնվածության խնդրի առկայությունը, ինչպես նաեւ որոշ ջանքեր են գործադրվել դրա նվազեցման ուղղությամբ, խթան հանդիսացավ տարածաշրջանային համագործակցության եւ փորձի փոխանակման համար այն երկրներում, որտեղ գերծանրաբեռնվածության խնդիրը դեռեւս պատշաճ ուշադրության չի արժանացել: Հիմնվելով պարբերական բնույթ կրող միջազգային եւ տարածաշրջանային փորձի փոխանակման վրա՝ կազմվել են

զեկույցներ, որոնք ներառում են առանձին երկրների համար նախատեսված առաջարկություններ՝ քրեակատարողական հիմնարկներում գերձանրաբեռնվածության խնդրի դեմ պայքարելուն ուղղված միջոցառումների վերաբերյալ: Ծրագիրն իրականացվել է 2015 թվականի օգոստոսից մինչև 2016 թվականի հունիսը:

- ▶ Հղում սույն ծրագրի տեղեկատվական թերթիկին

Բանտերում թմրանյութերից կախվածություն ունեցող անձանց նկատմամբ քրեական արդարադատության արձագանքը

Պոմպիդու խմբի՝ թմրանյութերի չարաշահման եւ թմրանյութերի անօրինական վաճառքի դեմ պայքարի շուրջ համագործակցության խմբի այս տարածաշրջանային ծրագրով հաստատվել է տարածաշրջանային համագործակցությունը Հայաստանում, Վրաստանում, Մոլդովայի Հանրապետությունում եւ Ուկրաինայում՝ բանտերում գերձանրաբեռնվածության, ազատազրկման այլընտրանքային ձևերի եւ թմրանյութերի կախվածությունից հետո վերականգնման վերաբերյալ լավագույն գործելակերպերի շուրջ: Ծրագրով աջակցություն է ցուցաբերվել Վրաստանի քաղաքականություն մշակողներին՝ բանտերի գերձանրաբեռնվածության եւ ազատազրկման այլընտրանքային ձևերի վերաբերյալ եվրոպական չափանիշներին համապատասխան ազգային քաղաքականություն մշակելու հարցում: Ուկրաինայում ծրագրով օժանդակություն է ցուցաբերվել բանտի վարչակազմին՝ բարելավելու թերապեւտիկ միջոցները, ինչպես օրինակ՝ ընտանեկան թերապիան եւ ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանությունն անչափահասների երկու բանտերում: Հայաստանում միջազգային փորձագետների հետ մասնագիտական փորձի փոխանակման արդյունքում բարելավվել են վնասի նվազեցման ծառայությունները, թմրանյութերից կախվածություն ունեցող անձանց բուժման ծրագրերը եւ ՄԻԱՎ-ի կանխարգելումը բանտերում: Ավելին, ծրագրով ամրապնդվել է բազմազանեցվել են թմրանյութերից կախվածություն ունեցող անձանց բուժման եւ վերականգնողական ծառայությունները Մոլդովայի բանտերում: Բանտի անձնակազմը եւ սոցիալական աշխատողները վերապատրաստում են անցել այն մասին, թե ինչպես ստեղծել եւ աշխատեցնել բանտային թերապեւտիկ համայնք: Վերապատրաստումից հետո մեկ բանտային շինություն է վերանորոգվել, որտեղ այժմ տեղակայված է Մոլդովայի Հանրապետության բանտերից մեկում գտնվող առաջին թերապեւտիկ համայնքը:

- ▶ Հղում սույն ծրագրի տեղեկատվական թերթիկին

Կոռուպցիայի, փողերի լվացման դեմ պայքար եւ արդյունավետ կառավարման խթանում

Այս ծրագրով աջակցություն է տրամադրվում Արեւելյան գործընկերության երկրներին՝ հզորացնելու իրենց ինստիտուցիոնալ կարողությունները կոռուպցիայի եւ փողերի լվացման դեմ պայքարում: Ծրագիրը խթանել է տարածաշրջանային մակարդակում լավագույն փորձի փոխանակումը եւ

միջսահմանային համագործակցությունը, որում ներգրավվել են Արևելյան գործընկերության (ԱԳ) բոլոր վեց երկրները: Ծրագրում տարածաշրջանային միջոցառումները համախմբված են պիլոտային երկրների միջոցառումների հետ՝ լրացնելով առանձին երկրների «Գործընկերություն՝ հանուն արդյունավետ կառավարման» ծրագրերը: Տարածաշրջանային մակարդակում Եվրոպայի խորհրդի տեխնիկական աջակցությունն ԱԳ ազգային մարմինների համար ապահովել է օրենսդրական եւ գործնական ուղեցույցներ՝ շահերի բախման, ազդարարի պաշտպանության, ամբողջականության ստուգման, իրավաբանական անձանց պատասխանատվության, լոբբիստական գործունեության, ինչպես նաեւ օրենսդրության կոռուպցիոն ապացույցների դեմ պայքարում: Առողջապահության (վեց երկրներից հինգում) եւ հանրային գնումների ոլորտներում (վեց երկրներից չորսում) կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումների ժամանակ ռիսկեր են հայտնաբերվել ազգային մակարդակում՝ հետագա քաղաքականության, կարգավորիչ եւ կազմակերպական բարեփոխումների վերաբերյալ տեղեկացնելու նպատակով:

Քրեական արդարադատության ոլորտի մասնագետները եւ իրավապահ մարմինները բարձրացրել են մասնագիտական կարողությունները՝ ֆինանսական քննություն իրականացնելու, փողերի լվացման, ահաբեկչության ֆինանսավորման եւ այլ տնտեսական հանցագործությունների մասին պատկերացում կազմելու, ազդարարի պաշտպանությունն ապահովելու, հատուկ քննչական տեխնիկաներ օգտագործելու, ինչպես նաեւ ոչ պաշտոնական եւ պաշտոնական փոխադարձ իրավական աջակցություն տրամադրելու պահանջներ ներկայացնելու եւ դրանց արձագանքման համար: Առանձին երկրներին հատուկ փորձագիտական եզրակացությունները եւ աջակցությունը ներառվել են ազգային բարեփոխման ընթացիկ գործընթացում՝ քաղաքացիական ծառայողների համար կոռուպցիայի դեմ պայքարի վերաբերյալ վերապատրաստման ծրագրի մշակման միջոցով (Հայաստան), հանրային ծառայությունների ռիսկերի կառավարման համակարգի ամրապնդման միջոցով (Ադրբեջան), կառավարության հակակոռուպցիոն ռազմավարության վերաբերյալ հասարակության իրազեկության բարձրացման նպատակով քարոզարշավի կազմակերպման միջոցով (Վրաստան), ամբողջականության, շահերի բախման, փողերի լվացման եւ ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ պայքարի եւ կոռուպցիոն հանցագործությունների համար պատժամիջոցների վերաբերյալ օրենսդրությունը ԵՄ եւ միջազգային չափանիշներին մոտեցնելու միջոցով (Մոլդովա):

2018 թվականին տեխնիկական աջակցությունը կենտրոնացված է տարբեր մեխանիզմների եւ ապօրինի հարստացման հետ կապված խնդրի կարգավորման հարցում դրանց արդյունավետության վերաբերյալ պատկերացումը խորացնելու, միջազգային չափանիշների, բենեֆիցիար սեփականության թափանցիկության հետ կապված համեմատական մեթոդների եւ քաղաքականության հնարավոր լուծումների վերաբերյալ իրազեկության մակարդակը բարձրացնելու, մասնագիտացված հակակոռուպցիոն մարմինների գործառնական արդյունավետությունն ամրապնդելու վերաբերյալ առաջարկություններ

ներկայացնելու, ինչպես նաև փողերի լվացման եւ ահաբեկչությունը վերահսկող մարմինների ֆինանսավորման դեմ պայքարի արդյունավետ վերահսկման համար կարողությունները հզորացնելու վրա:

Կիբեռհանցագործություն. տարածաշրջանային/միջազգային եւ պետական/մասնավոր համագործակցության ծրագրեր

Միջազգային համագործակցության առնչությամբ Եվրոպայի խորհուրդն օժանդակություն է տրամադրել փոխադարձ իրավական աջակցություն տրամադրող մարմիններին եւ նրանց 24/7 կոնտակտային կետերի աշխատակազմին՝ միջազգային եւ տարածաշրջանային համագործակցության հմտություններն ավելի կատարելագործելու համար: Ծրագրային թիւը վերապատրաստման դասընթացներ է կազմակերպել Արեւելյան գործընկերության բոլոր երկրներում թե՛ փոխադարձ իրավական աջակցության մարմինների, թե՛ 24/7 կոնտակտային կետերի աշխատակիցների համար՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով գործնական համագործակցության գործիքների եւ ձեւանմուշների վրա: Ծրագրով աջակցություն է տրամադրվել նաև պետություններին՝ առանձին երկրների համար ներկայացված առաջարկություններին համապատասխանելիությունն ապահովելու համար, եւ շարունակվել է միջազգային համագործակցության համար առցանց գործիքների հետագա բարելավումը: Այն նպաստել է թիրախ երկրների միջև կիբեռհանցագործությունների եւ էլեկտրոնային ապացույցների վերաբերյալ տեղեկությունների փոխանակումն ընդլայնելուն, ինչպես նաև բարձրացրել է բազմազգ ծառայություններ մատուցողների միջև հաղորդակցության արդյունավետությունը:

Եվրոպայի խորհրդի՝ Կիբեռհանցագործությունների մասին կոնվենցիայի համաձայն պետական/մասնավոր համագործակցությունն ընդլայնելու նպատակով Եվրոպայի խորհուրդը ներգրավել է Արեւելյան գործընկերության երկրների իրավապահ մարմիններին եւ համացանցային ծառայություն մատուցողներին (այդ թվում՝ բազմազգ ընկերություններին) ազգային եւ տարածաշրջանային երկխոսության մեջ՝ նպատակ ունենալով բարելավել տվյալների եւ ապացույցների հասանելիությունը քրեական գործով քննությունների ժամանակ: Այս գործընթացը հիմնվել է պետական/մասնավոր հատվածների միջև համագործակցության տարբեր թեմաների վերաբերյալ մի շարք տարածաշրջանային եւ միջազգային ուսումնասիրությունների վրա, ներառյալ կիբեռհանցագործությունների ռազմավարությունների եւ վտանգների վերաբերյալ ամբողջ տարածաշրջանում ընթացող ուսումնասիրությունները, ինչպես նաև թեմայի առնչությամբ առցանց աղբյուրների պահպանումը: Արդյունքում, Արեւելյան գործընկերության վեց երկրներից հինգը վերանայում է իր քրեական դատավարության օրենսդրությունը, իսկ երկու երկիր դիտարկում է նոր համաձայնագիր կնքելու կամ համագործակցության գործող համաձայնագիրն ընդլայնելու հնարավորությունը: Իրական ժամանակի տարածաշրջանային տեխնիկական վարժությունների միջոցով ծրագիրն իրականացնող կողմերը

ձեռք են բերել այնպիսի հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են միջգերատեսչական համագործակցության համար՝ համակարգչային միջադեպերը, կիրառական գաղափարների քննությունները եւ ֆինանսական հետախուզության վերաբերյալ տեղեկությունների փոխանակումը վերահսկելու նպատակով:

► Հղում «Կիրառական գաղափարներ ԱԳ-ում. տարածաշրջանային եւ միջազգային, ինչպես նաեւ պետական/մասնավոր համագործակցություն» տեղեկատվական թերթիկին

Մարդու իրավունքների առցանց պաշտպանության նկատմամբ հարգանքի ամրապնդումը

Մա համացանցային կառավարման ոլորտում առաջին համագործակցային ծրագիրն էր, եւ Արեւելյան գործընկերության երկրների ազգային շահագրգիռ կողմերն ակտիվ մասնակցություն են ունեցել համացանցային կառավարման տարածաշրջանային եւ գլոբալ բանավեճերին: Տարածաշրջանային ուղղվածության միջամտությունները նույնպես արագացրել եւ խթանել են շահառու երկրներում բազմաթիվ շահագրգիռ կողմերի մասնակցությամբ երկխոսության հարթակների ստեղծումը, իսկ համացանցը եւ մարդու իրավունքների խնդիրները ներառվել են ազգային քաղաքականությունը մշակողների օրակարգում: Ծրագիրը Եվրոպայի խորհրդին հնարավորություն է տվել ներգրավելու Արեւելյան գործընկերության երկրների ազգային շահագրգիռ կողմերի ավելի ընդլայնված խումբ եւ ստեղծելու տարածաշրջանային փորձի փոխանակման լայն հնարավորություններ:

► Արեւելյան գործընկերության վեց երկրների ազգային շահագրգիռ կողմերը ներգրավվել են համացանցային կառավարման գլոբալ եւ տարածաշրջանային երկխոսության մեջ, ինչպես նաեւ իրենց մասնակցությունն են ունեցել քաղաքականության վերաբերյալ քննարկումներում:

► Բազմաթիվ շահագրգիռ կողմերի միջեւ ստեղծվել եւ ամրապնդվել է երկխոսություն Վրաստանում, Մոլդովայի Հանրապետությունում եւ Ուկրաինայում:

► Ընդլայնվել են համացանցային ծառայություն մատուցողների գիտելիքները եւ հանձնառությունը՝ պահպանելու Եվրոպայի խորհրդի մարդու իրավունքների ուղենիշերը Մոլդովայի Հանրապետությունում եւ Վրաստանում:

► Ընդլայնվել են պետական եւ ոչ պետական դերակատարների գիտելիքները եվրոպական չափանիշների վերաբերյալ, որոնք վերաբերում են առցանց արտահայտվելու ազատությանը, առցանց տվյալների գաղտնիությանը եւ այլն՝ Արեւելյան գործընկերության երկրներում թիրախային միջոցառումների, տարածաշրջանային փորձի փոխանակման եւ գովազդային նյութերի տարածման միջոցով:

► Արեւելյան գործընկերության երկրներում բարձրացել է հանրային իրազեկության մակարդակը համացանցում մարդու իրավունքների չարաշահման դեպքերի կանխարգելման եւ դրանց դեմ պայքարի հարցում, ինչը հնարավոր է դարձել Եվրոպայի խորհրդի չափանիշների թարգմանության եւ դրանց տարածման

շնորհիվ.

► Մոլդովայի Հանրապետությունում եւ Վրաստանում ազգային մարմիններին տրամադրվել են փորձագետների առաջարկություններ այն մասին, թե ինչպես բարելավել ազգային քաղաքականությունը եւ օրենսդրությունը՝ դրանք համապատասխանեցնելով համացանցի եւ մարդու իրավունքների վերաբերյալ Եվրոպայի խորհրդի կողմից ընդունված չափանիշներին:

Տվյալների պաշտպանության ազգային համակարգերի մշակումը եւ հզորացումը

Ծրագրի շրջանակում տրամադրվել են ռեսուրսներ՝ Արեւելյան գործընկերության յուրաքանչյուր երկրի կարիքներին ու պահանջներին ավելի շատ ուշադրություն դարձնելու եւ հետագայում Եվրոպայի խորհրդի կողմից արդեն կատարված աշխատանքները շարունակելու, ինչպես նաեւ նախկին ձեռքբերումները զարգացնելու նպատակով: Տվյալների պաշտպանության առավել առաջատար համակարգեր ունեցող Արեւելյան գործընկերության որոշ երկրների (օրինակ՝ Ուկրաինա եւ Վրաստան) կողմից գրանցված առաջընթացը եւ ձեռքբերումներն օգտագործվել են որպես մոդել եւ լավագույն գործելակերպ, որոնցից կարող են սովորել Արեւելյան գործընկերության մյուս երկրները: Արտոնյալ ձեւաչափով օգտակար փոխանակումներ են կատարվել Արեւելյան գործընկերության վեց երկրների միջեւ, ինչի արդյունքում երկրների միջեւ կապերը եւ համագործակցությունն առավել սերտացել են:

► Հզորացել են Վրաստանի տվյալների պաշտպանության գործակալության կարողությունները: Ծրագրի շրջանակում տրամադրված փորձաքննության հիման վրա վերանայվել է տվյալների պաշտպանության մասին Վրաստանի օրենսդրությունը՝ Եվրոպայի խորհրդի չափանիշներին համապատասխան.

► Հզորացել են Մոլդովայի տվյալների պաշտպանության գործակալության կարողությունները: Ծրագրի շրջանակում տրամադրված փորձաքննության հիման վրա՝ Մոլդովան կազմել է տվյալների պաշտպանության մասին օրենքի նախագիծ.

► Ծրագրի շրջանակում փորձագետների առաջարկություններ են ներկայացվել Հայաստանի օրենսդրության եւ «Տվյալների պաշտպանության ազգային գործակալություն ստեղծելու մասին» 2017-2021 թվականների ռազմավարության նախագծի վերաբերյալ.

► Մշակվել եւ տարածվել է Արեւելյան գործընկերության երկրների տվյալների պաշտպանության հարցերով զբաղվող մարմինների համար նախատեսված վերապատրաստման ձեռնարկ.

► Մշակվել եւ տարածվել են լրատվամիջոցներում գաղտնիությունը պաշտպանող ուղենիշեր.

► Բելառուսի իշխանություններին աջակցություն է տրամադրվել տվյալների պաշտպանության մասին ազգային օրենսդրության համար հայեցակարգ մշակելու եւ տվյալների պաշտպանության հարցերով մարմին ստեղծելու հարցում: Եվրոպայի խորհրդի փորձագետի կողմից տրամադրված աջակցության հիման վրա Բելառուսի իշխանությունները կմշակեն ազգային

օրենսդրություն:

Պրոֆեսիոնալ եւ պատասխանատու լրագրության խթանում՝ ինքնակառավարվող մարմինների տարածաշրջանային ցանցի միջոցով

Այս տարածաշրջանային ծրագիրը մշակվել է Արեւելյան գործընկերության բոլոր վեց երկրներում ինքնակարգավորումն առավել ամրապնդելու, լրագրողական էթիկայի եւ մասնագիտական չափանիշներն ընդլայնելու եւ լրատվական խորհուրդների (ինքնակարգավորվող մարմինների) շրջանում տարածաշրջանային փոխանակումներն ամրապնդելու նպատակով:

▶ Արեւելյան գործընկերության երկրների ինքնակարգավորվող մարմինների ինստիտուցիոնալ կարողությունների ամրապնդում՝ տարածաշրջանային ինքնակառավարվող ցանցի երկամյա հանդիպումների կազմակերպմանն աջակցելու միջոցով.

▶ Տարածաշրջանային մակարդակում իրականացվող փոխանակումները Ցանցի անդամների համար հնարավորություն ստեղծեցին խորացնել եվրոպական ինքնակարգավորման ոլորտի վերջին զարգացումների եւ Եվրոպայի խորհրդի՝ դրանց առնչվող չափանիշների եւ լավագույն գործելակերպի վերաբերյալ իրենց գիտելիքները.

▶ Արեւելյան գործընկերության ինքնակարգավորվող մարմիններից կազմված ցանցի անդամների կարողությունների ամրապնդում՝ միջսահմանային խորհրդատվական մարմնի/Հանձնաժողովի ստեղծման միջոցով, որին լիազորություն է վերապահվել ընթացք տալ Արեւելյան գործընկերության երկրների ընդհանուր հանրությունից ստացված միջսահմանային բողոքներին լրագրողների ենթադրյալ ոչ էթիկական վարքագծի մասին:

▶ Հղում սույն ծրագրի տեղեկատվական թերթիկին

Ընտրական օրենսդրության եւ գործելակերպի բարեփոխումը, ինչպես նաեւ ընտրական հարցերով տարածաշրջանային համագործակցության զարգացումը

Հզորացվել է Արեւելյան գործընկերության երկրների Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովների՝ արդար եւ արժանահավատ ընտրություններ կազմակերպելու կարողությունները՝ տարածաշրջանային եւ առանձին երկրներին ուղղված նախաձեռնությունների միջոցով: Տարածաշրջանային փոխանակումները ԿԸՀ անդամներին հնարավորություն են տվել խորացնել ընտրական ընթացակարգի հիմունքների վերաբերյալ իրենց գիտելիքները: Այս նպատակով Վենետիկի հանձնաժողովը կազմակերպել է Ընտրական կառավարման մարմինների եվրոպական երկու համաժողով այն մասին, թե ինչպես ընտրություններում ապահովել չեզոքություն, անկողմնակալություն եւ թափանցիկություն, ինչպես նաեւ այն մասին, թե ինչպես պետք է գործեն ընտրական կառավարման մարմինները ժողովրդավարական ընտրությունների ժամանակ:

Ընտրական գործընթացներում գենդերային մասնակցությունն ընդլայնելու համար կազմակերպվել է նաև բազմակողմ համաժողով՝ գենդերային հավասարության մասին՝ հինգ գործընկեր երկրների Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովների մասնակցությամբ: Հայաստանի, Ադրբեջանի, Վրաստանի, Մոլդովայի Հանրապետության եւ Ուկրաինայի կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովների ներկայացուցիչները, ինչպես նաև խորհրդարանականները եւ քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները բարելավել են իրենց գիտելիքները (ազատ) լրատվամիջոցների եւ ընտրությունների վերաբերյալ, երբ վերջիններս կարծիքներ են փոխանակել ժողովրդավարական ընտրությունների հիմնաքար համարվող լրատվամիջոցների ազատության թեմայով՝ Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի եւ Վենետիկի հանձնաժողովի կողմից համատեղ կազմակերպված համաժողովի ընթացքում:

Տեղական դիտորդների համար կազմակերպված տարածաշրջանային վերապատրաստման դասընթացները եւ երկու ձեռնարկ՝ «Միջազգային ընտրական չափանիշների կիրառում» եւ «Ընտրությունների վերաբերյալ գեկույցների պատրաստում», որոնք հասանելի են անգլերենով, ինչպես նաև Ուկրաինայի, Մոլդովայի Հանրապետության, Վրաստանի եւ Հայաստանի պետական լեզուներով եւ լայնորեն տարածվել են ավելի քան 1000 տեղական դիտորդների շրջանում, նպաստել են եվրոպական չափանիշների հիման վրա ընտրությունների տեղական դիտորդական առաքելությունների պրոֆեսիոնալ իրականացմանը Արեւելյան գործընկերության երկրներում: Եվրոպայի խորհրդի կողմից կազմված ձեռնարկների հիման վրա ներկայումս էլեկտրոնային ուսուցման նյութեր են կիրառվում ոչ միայն ընտրական դիտորդների, այլ նաև քաղաքացիական հասարակության այնպիսի կազմակերպությունների կողմից, որոնք աշխատում են ընտրությունների ոլորտում եւ այն անձանց կողմից, որոնք ցանկանում են բարելավել ընտրությունների վերաբերյալ իրենց գիտելիքները (2017 թվականի հուլիս-օգոստոս, 105 օգտագործողներ, 29 վկայագրեր):

Հրապարակվել է «Արեւելյան գործընկերության երկրներում կանանց քաղաքական ներկայացվածության վերաբերյալ տարածաշրջանային ուսումնասիրությունը», որը հրատարակվել էւ տարածվել է Արեւելյան գործընկերության երկրներում 1700 շահագրգիռ անձանց շրջանում, որոնք առնչվում են ընտրություններին: Այն կիրառվում է որպես հենանիշ այն ծրագրերի համար, որոնց նպատակն է մեծացնել կանանց քաղաքական մասնակցությունը, ինչպես նաև այն կիրառվում է որպես ռեսուրս հանրային քննարկումների ժամանակ՝ սահմանելով այն առանցքային խոչընդոտները, որոնք սահմանափակում են կանանց քաղաքական հնարավորությունների ընդլայնումը եւ նրանց ներգրավումը քաղաքական կյանքում, ինչպես նաև ուսումնասիրելով լավագույն գործելակերպերն ու օրինակները: Այս ուսումնասիրությունը հասանելի է հայերենով, ադրբեջաներենով, անգլերենով, վրացերենով, ռումիներենով եւ ուկրաիներենով:

Չորս տարածաշրջանային համաժողովների ժամանակ մոտ 400 մասնակիցներ փոխանակել են ստացած դասերն ու լավագույն գործելակերպերը, ինչպես նաև ձեռակերպել են առաջարկություններ՝ քաղաքականության մեջ գենդերային հավասարության բարելավման, միջազգային ընտրական դիտորդական առաքելությունների կողմից ներկայացված առաջարկությունների իրականացման, ինչպես նաև քաղաքականության մեջ դրամական միջոցների օգտագործման թափանցիկության եւ վերահսկողության մասին:

- ▶ Հղում սույն ծրագրի տեղեկատվական թերթիկին

Տեղական կառավարման ինստիտուցիոնալ կառուցակարգերի հզորացումը

Այս ծրագրով Արեւելյան գործընկերության երկրներին աջակցություն է տրամադրվել պետական տեղական կառավարման մարմիններն ավելի թափանցիկ, արդյունավետ եւ ներառական դարձնելու հարցում՝ Տեղական ինքնակառավարման եվրոպական խարտիայի սկզբունքների համաձայն: Էթիկայի բարձր չափանիշները խթանելու ընթացքում Հայաստանի, Ադրբեջանի, Վրաստանի, Մոլդովայի Հանրապետության եւ Ուկրաինայի համայնքապետերն իրենց գործընկերների հետ տեսակետներ են փոխանակել քաղաքացիների շահերով ուղղորդվող քաղաքականությունների մշակմանն ուղղված գործնական գործիքների եւ մեթոդների շուրջ: Այս երկրների տասներկու համայնքների աջակցություն է տրամադրվել իրականացնելու տեղական նախաձեռնություններ՝ էթիկայի կառավարման եւ թափանցիկության վերաբերյալ, ինչը կնպաստի տեղական ժողովրդավարության եւ հանրային ծառայությունների որակի բարձրացմանը:

Հայաստանում, Վրաստանում, Մոլդովայի Հանրապետությունում եւ Ուկրաինայում առանձին երկրների համար Թափանցիկության եւ քաղաքացիների մասնակցության վերաբերյալ չորս ձեռնարկներն ուղղված են տեղական եւ տարածաշրջանային իշխանություններին աջակցելուն՝ իրենց համայնքներն ավելի բաց, էթիկական եւ քաղաքացիների շահերով ուղղորդվող դարձնելու համար: Ձեռնարկներում ընդգծված են այս չորս երկրների ազգային օրենսդրական դաշտերը, եւ ներկայացված է կոռուպցիոն ռիսկերը կանխելու, ինչպես նաև թափանցիկության ու քաղաքացիների մասնակցության մեխանիզմներն իրականացնելու գործնական ուղղորդում:

Փոփոխությունների կառավարման ուղեցույցը քայլ առ քայլ տեղական իշխանություններին ուղղորդում է ավելի տեղեկացված ձեռով առաջնորդելու համար՝ մշակելով իրենց համայնքների պահանջներին եւ կարիքներին հարմարեցված քաղաքականություններ: Ուղեցույցն օգնում է տեղական քաղաքականությունների փոփոխությունների գնահատման, ինչպես նաև արդյունավետության ու արձագանքման հնարավորությունը որոշելու հարցում: Հրատարակությունը հասանելի է հինգ լեզուներով՝ անգլերեն, հայերեն, վրացերեն, ռումիներեն եւ ուկրաիներեն:

Ավելին, ստեղծվել է փորձի համայնք՝ ցանց, որտեղ ներգրավված են արդյունավետ կառավարման եւ քաղաքացիների մասնակցության ոլորտի փորձագետներ, ինչպես նաեւ տեղական եւ տարածաշրջանային իշխանությունների ասոցիացիաների ներկայացուցիչներ: Պարբերաբար հանդիպումների միջոցով ցանցում ներկայացվում է օգտակար հարթակ՝ տեղական ժողովրդավարության մարտահրավերների վերաբերյալ տեղեկություններ փոխանակելու համար, մասնավորապես տարածքային բարեփոխումների համատեքստում, ինչպես նաեւ տեղական իշխանությունների ազգային ասոցիացիաներին իրենց օրենսդրական դաշտի բարելավման ներդրումներում աջակցելու համար: Արդյունքում Վրաստանի, Մոլդովայի Հանրապետության եւ Ուկրաինայի տեղական եւ տարածաշրջանային իշխանությունների ազգային ասոցիացիաների միջեւ ստորագրվել է փոխըմբռնման հուշագիր, որի նպատակն է ընդլայնել տարածաշրջանային համագործակցությունը:

Տեղական համայնքներին տրամադրվող ծառայությունների որակը բարելավելու համար ծրագրով միջոցներ են ձեռնարկվել՝ զարգացնելու միջհամայնքային համագործակցությունը եւ տեղական ֆինանսների համեմատական վերլուծությունը, որոնք գործնական գործիքներ են տեղական մակարդակում զարգացման ոլորտում առանձին երկրների կարողությունները հզորացնելու համար: Հատուկ առաջարկություններ են ներկայացվել ազգային իշխանություններին. համայնքային մակարդակում ծրագրով ֆինանսավորվել են հինգ տեղական նախաձեռնություններ՝ միջհամայնքային համագործակցությունը խթանելու նպատակով, որոնք կբարելավեն ջրամատակարարման եւ կոյուղու ծառայությունների, աղբահանության, ճանապարհների շահագործման որակը եւ զբոսաշրջությունը: Ծրագրով աջակցություն է տրամադրվել Հայաստանի, Վրաստանի եւ Մոլդովայի Հանրապետության 50 համայնքների՝ բարելավելու տեղական կառավարման մարմնի ֆինանսական կառավարումը: Տեղական ֆինանսների համեմատական վերլուծության նորարարական այլ գործիքների կիրառումն ապահովելու համար ազգային կառավարման մարմինների հետ համատեղ մշակվել են հատուկ ՏՏ ծրագիր եւ հատուկ պորտալներ: Աջակցության այլ օրինակներ են Գազաուզիայի ինքնավար իշխանություններին տրամադրված օժանդակությունը, որի նպատակն է բարելավել օրենսդրական նախաձեռնությունների եւ իրավաբանական եզրակացությունների մշակման գործընթացը, ինչպես նաեւ առաջնորդության, պլանավորման եւ հաշվետվողականության հարցերում համագործակցությունը Բելառուսի տարածաշրջանային եւ տեղական իշխանությունների հետ:

► [Հղում սույն ծրագրի տեղեկատվական թերթիկին](#)

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տե՛ս <http://partnership-governance-eu.coe.int>

Հետադարձ կապն ապահովող անձ՝ [Նիկոլա Հոուսոն](#), հաղորդակցության հարցերով աշխատակից, +33 388 41 22 39

2018 թվականի սեպտեմբեր